

DEVELOPING PROFESSIONAL LEXICAL COMPETENCE AMONG FUTURE TEACHERS

Tojiev Khakimjon Kholikovich

Lecturer at the Faculty of Military Education, Fergana State University

Annotation

This article discusses the knowledge and skills in a competency-based approach in terms of gaining experience. In modern pedagogy, the development of culturally related lexical competencies among students is also discussed.

Keywords: competence, functional, lexical, grammatical, semantic, phonological, orthoepic communicative, professional

Kirish

Ta'limga kompetensiyaga asoslangan yondashuv g'oyasi pedagogika olamida faol rivojlanmoqda. Zamonaviy dunyoning o'zgaruvchan voqeliklari va kasbiy faoliyatning funktsional mazmuni bilan moslashuvchan tarzda bog'langan mutaxassislarni tayyorlash bo'yicha paydo bo'lgan ijtimoiy tartib kompetensiyaga asoslangan yondashuvni shakllantirishning dastlabki shartlari edi.

ASOSIY QISM

“Kompetensiya” atamaları bugungi kunda ko‘pgina ijtimoiy-pedagogik asarlarda keng qo‘llanilmoqda, biroq bu tushunchalar tadqiqotchilar tomonidan turlicha tushuniladi.

Oliy o‘quv yurtlari talabalarining chet tilini bilish sifati tahlili shuni ko‘rsatadiki, bilim darajasi va ulardan foydalanish qobiliyati qoniqarli emas. Hozirgi vaqtda bir nechta qarama-qarshiliklarni ajratib ko‘rsatish mumkin: 1) zamonaviy jamiyatning yuqori darajada shakllangan leksik kompetensiyaga ega bo‘lgan professional kadrlarga bo‘lgan keskin ehtiyoji va ularning amalda yo‘qligi; 2) talabalar o‘rtasida leksik kompetensiyani shakllantirish bo‘yicha puxta rejalashtirilgan ishlarni amalga oshirish zarurati va bo‘lajak o‘qituvchilarga leksik kompetensiyani shakllantirish jarayonini samarali tashkil etish usullari va vositalari to‘g‘risida bilimlarning yetishmasligi o‘rtasida.

Talabalar o‘rtasida leksik kompetensiyani shakllantirishda chet tili o‘qituvchisining vazifasi aniq kasbiy bilim, ko‘nikma va tajriba tizimiga ega talabalarning kasbiy lug‘atini kelajakda o‘zlashtirish va barcha sohalarda foydalanish uchun asos sifatida foydalanishini ta‘minlashdir. Kommunikativ kompetensiyani shakllantirish muammosining zamonaviy tadqiqotchilari uning chet tilini o‘rganish jarayonida shakllanadigan quyidagi turlarini ajratib ko‘rsatishadi: leksik, grammatik, imlo, semantik, fonologik, orfoepik. Oliy o‘quv yurtlari talabalari uchun

til muhitini yaratish jarayonida leksik kompetensiyani shakllantirish jarayoni boshqa kompetensiyalarni shakllantirish bilan chambarchas bog'liq.

Chet tili kursi bo'yicha talabalarning leksik kompetensiyasini shakllantirish jarayoni fanni o'qitish mazmuni va metodlarining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda 4 bosqichni o'z ichiga oladi.

Birinchi bosqichda talabalar yangi lug'at, uning tovush va ko'rgazmali shakllari bilan tanishadilar, yangi leksik birlik va uning rus tilidagi ma'no-tarjimasi o'rtasidagi munosabatni aniqlaydilar. Talabalar ma'lum til kontekstida yangi leksik birliklarni (leksemalarni) tanib olish malakalarini egallaydilar.

Leksik kompetensiyani shakllantirishning ikkinchi bosqichi leksik birliklar va ularning tarjimasi o'rtasida mustahkam aloqalar hosil qilish orqali o'zlashtirilgan so'zlardan foydalanish malakalarini shakllantirish va takomillashtirishni o'z ichiga oladi. Ushbu bosqichda leksik birliklarni turli iboralarga kiritish orqali o'zlashtirilgan lug'atdan doimiy foydalanish talabalarning fikrlash va xotirasida tillararo muloqotni sezilarli darajada kuchaytirishi mumkin. Bu bosqichda leksik birliklarning (terminlarning) ma'nosini qat'iy aniqlashning eng samarali vositasi allaqachon o'rganilgan, faqat ilgari to'plangan leksik birliklari o'rganilgan ko'p sonli turli kasbiy iboralardan foydalanish va ularni jalb qilish bo'ladi.

Shakllanishning uchinchi bosqichi iboraning bir qismi sifatida chet tilining leksik birligini assimilyatsiya qilishning keyingi bosqichi - uning turli xil kasbiy yo'naltirilgan jumalarda foydalanishga keyingi integratsiyalashuvi bilan bog'liq. Agar tinglovchi allaqachon leksik birlikning o'ziga xos tasviri va tuzilishini ishlab chiqqan bo'lsa va turli darajadagi murakkablik va so'zlar sonidagi so'z birikmalarida olingan leksik birliklarni osongina boshqara olsa, keyingi qadam, bizning fikrimizcha, iboralarni bosqichma-bosqich kiritishdir. jumalar. talaba turli til birliklarida olingan bilim va ko'nikmalarni qo'llash rasmiga ega bo'ladi. Bu bosqichda lug'at boyligini muvaffaqiyatli o'zlashtirish o'quvchiga nafaqat bilimini oshirish, balki uning lingvistik dunyoqarashini kengaytirish va rivojlantirish imkonini beradi.

Leksik birliklarni o'zlashtirish va leksik kompetensiyani shakllantirishning to'rtinchi bosqichi muhim ahamiyatga ega, chunki biz asosiy maqsadga yaqinlashamiz, uni hal qilish uchun yuqoridagi uchta daraja - hosila leksik birliklarning ma'lum kommunikativ yoki og'zaki kontekstda qo'llanilishi tavsiflanadi. Bu mutaxassislik bo'yicha professional testning tarjimasi, berilgan mavzu bo'yicha monolog bayonoti, dialogik nutq va boshqalar bo'lishi mumkin. Ushbu bosqichda talabalar professional muloqot vazifalarini muvaffaqiyatli va samarali hal qilish uchun chet tilining leksik birliklaridan foydalanish bo'yicha o'z bilim va ko'nikmalarini namoyish etishlari kerak, bu esa talabalardan ilgari olingan nutq tajribasi va o'rganilgan nutq vositalaridan foydalanishni talab qiladi.

Oliy o'quv yurtida chet tili darslarida harbiy talabalarning leksik kompetensiyasini samarali shakllantirish uchun ma'lum pedagogik shartlar talab qilinadi.

1. Soʻz boyligingizni kerakli iboralar bilan tezda toʻldirish imkonini beruvchi muntazam iboralarni oʻrganing. Kollokatsiyalar "ona tilida so'zlashuvchilarga tanish bo'lgan so'zlarning an'anaviy birikmasidir. Kollokvia so'zning tipik leksik muhitini ifodalaydi". Boshqacha qilib aytganda, ikkinchisining tanlovi qaysi so'z tanlanganiga bog'liq bo'lgan iboradir.

2. O'rganilayotgan material mazmunining kasbiy yo'naltirilgan kontekstini aniqlash talab etiladi. Talabalarning chet tilida professional muloqot jarayonini malakali va samarali tashkil etishi uchun o'quv mashg'ulotlarida lug'atlarga asoslangan nutq faoliyatining barcha shakllarini o'zlashtirish bilan bog'liq bir qator vazifalarni hal qilish kerak.

XULOSA

Xulosa qilib aytish mumkinki ta'lim muassasalari talabalarida leksik kompetensiyani shakllantirish dolzarb va zaruriy tarbiyaviy vazifadir. Talabalarni tayyorlashga qo'yiladigan yuqori talablar kelajakdagi ularda nutq va kommunikativ kasbiy vazifalarni hal qilish uchun zarur bo'lgan yuqori darajadagi leksik kompetensiyani shakllantirish zarurati bilan bog'liq.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Kaplun R.N., Prokofyeva HARBIY UNIVERSITETDA CHET TILI DARSLARIDA LEKSIK KOMPETENTINI SHAKLLANTIRISH HAQIDA // Fan va ta'limning zamonaviy muammolari. - 2019 yil.
2. Komarova Y.A. Chet tillarini o'rganish jarayonida o'quv o'yinlaridan foydalanish. - Sankt-Peterburg. : Karo, 2001 yil.
3. H. Jo'rayev. Yoshlarni chaqiruv oldidan tayyorlash. T., «Sharq», 2004 y.
4. A.M. Kostrov. Fuqarolik mudofaasi. M., "Ma'rifat", 1991 y.